

ЕКОНОМІЧНІ СТУДІЇ

Науково-практичний економічний журнал

4 (17) жовтень 2017

Засновники журналу:

Львівська економічна фундація

Про журнал:

Економічні студії
(Economics studies)

Періодичність виходу:

шість разів на рік.

Мова видання:

українська

ISSN: 2311-9306

Свідоцтво про реєстрацію ЗМІ:

КВ № 20515-10315

від 20 грудня 2013 р.

Адреса для листування:

Науково-практичний журнал

«Економічні студії»

а/с 341, м. Львів, 79000

www.lef.lviv.ua

info@lef.lviv.ua

Тел: +38 (063) 204 34 31

Науково-практичний журнал «Економічні студії» присвячений актуальним проблемам розвитку сучасної економіки та пропонує своїм читачам розмаїття високоякісної інформації в галузі економічної науки.

Видання має тематичну спрямованість в межах таких наукових спеціальностей, як світове господарство і міжнародні економічні відносини; економіка та управління національним господарством; економіка та управління підприємствами; розвиток продуктивних сил та регіональна економіка; економіка природокористування; гроші, фінанси і кредит; демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика та інші галузі економічної науки.

Цільова аудиторія журналу: вчені, викладачі, докторанти, аспіранти, студенти, економісти, бухгалтери, державні службовці та всі, кого цікавить економічна тематика.

Відповідальність за достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, назви підприємств, організацій, установ та за порушення прав інтелектуальної власності інших осіб несуть автори статей. Висловлені у цих статтях думки можуть не збігатися з точкою зору редакційної колегії і не покладають на неї ніяких зобов'язань. Передруки і переклади дозволяються лише за згодою автора та редакції журналу. Автори зберігають за собою всі авторські права і одночасно надають журналу право першої публікації, що дозволяє поширювати даний матеріал із зазначенням авторства та первинної публікації в даному журналі.

Редактор, коректор – Ю.С. Павленко

Комп'ютерна верстка – С.Ю. Калабухова

Віддруковано:
ГО «Львівська економічна фундація».
79000, м. Львів,
просп. В'ячеслава Чорновола, 67-г
Телефон +38 (063) 204 34 31
E-mail: info@lef.lviv.ua

Підписано до друку 31.10.2017.
Формат 70x100 1/16. Папір офсетний.
Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Обл.-вид. арк. 9,93. Ум.-друк. арк. 11,63.
Наклад 100 прим.
Замовлення № 3410/17.

ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ЯК НЕВІД'ЄМНА ЧАСТИНА УСПІШНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

Біловодська О.А.

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри маркетингу та управління інноваційною діяльністю
Сумського державного університету*

Кириченко Т.В.

*аспірант кафедри маркетингу та управління інноваційною діяльністю
Сумського державного університету*

У статті розглянуто підходи до визначення сутності поняття «інновація» та «інноваційний потенціал». Охарактеризовано основні структурні блоки відповідно до яких визначають складові елементи інноваційного потенціалу. Визначено зовнішні та внутрішні бар'єри впливу на інноваційний потенціал підприємства. Також розглянуто основні методологічні підходи до управління інноваційним потенціалом. Виявлено, що впровадження і використання інновацій та загальна інноваційна діяльність являється запорукою підвищення конкурентоспроможності як самого підприємства, так і цілої країни загалом, і відповідно вагомим чинником для досягнення планових показників виробничо-збутової та фінансової політики.

Ключові слова: інновація, інноваційний потенціал, структура інноваційного потенціалу, зовнішні та внутрішні бар'єри впливу, управління інноваційним потенціалом.

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Сучасні умови господарювання та жорстка ринкова конкуренція постійно змушує керівників підприємств вдосконалювати організаційно-виробничі процеси. Це, в свою чергу, вимагає застосування різного роду інновацій та інноваційних рішень. Такий підхід дозволяє покращити позиції підприємства на ринку та посилити свій загальний інноваційний потенціал, що в результаті приводить до досягнення планових показників виробничо-збутової та фінансової політики.

Аналіз останніх досліджень та визначення невирішених елементів проблеми. Теоретичним та практичним аспектам аналізу сутності та змісту інноваційного потенціалу, виявленню його складових, формуванню механізму управління та оцінки ефективності його використання присвячена значна кількість робіт учених, зокрема, істотний внесок зробили Н.С. Краснокутська [11], І.П. Сидорчук [4], Л.І. Федулова [10], В.І. Захарченко [5], В.В. Стадник [9], Т. Брайан [1], Й. Шумпетер [23] та ін. Однак, при цьому **недостатньо** уваги приділялося виділенню основних структурних блоків, що визначають склад інноваційного потенціалу підприємства.

Метою даної статті є аналіз сутності понять «інновація» та «інноваційний потенціал», а також огляд цього основних складових елементів відповідно до структурних блоків інноваційного потенціалу.

Викладення основного матеріалу дослідження. Одним із найважливіших способів підвищення конкурентоспроможності підприємства є його постійне вдосконалення. Зокрема, це може відбуватися як за рахунок покращення та модернізації системи виробництва, так і впровадження новітніх інноваційних рішень в організаційно-адмі-

ністративну діяльність. Тобто, в основі будь-яких покращень лежить поняття інновації.

Науковці використовують різні підходи до визначення терміну «інновація». Наприклад, Т. Брайан [1] дає наступне визначення «процес, у якому інтелектуальний товар (винахід, ноу-хау або ідея) набуває економічного змісту». Ф. Бетс [21] визначає поняття як «уведення новацій і нововведень різного ступеня новизни і радіусу дії у вигляді продуктів, технологій, ринків, галузей господарств, сфер застосування». Л. Федулова [2] характеризує як «результати наукових досліджень та розробок, спроможні поліпшити технічні, економічні, споживчі характеристики наявної продукції, процесів, послуг або стати основою нової». М. Додгсон [22] дає визначення «наукова, технологічна, організаційна та фінансова діяльність, що призводить до комерційного введення нового (або поліпшеного) продукту або нового (або поліпшеного) виробничого процесу або обладнання». Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», інновації – це новостворені (застосовані) і(або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і соціальної сфери [3].

Важливою характеристикою інтенсивності впровадження та використання інновацій, а також ефективності реалізації інноваційних процесів на підприємстві є його інноваційний потенціал.

Інноваційний потенціал підприємства характеризується науковцями з різних аспектів [4]: одні трактують це поняття з позиції наявності ресурсів у процесі господарювання економічних суб'єктів

[5; 6], інші – реалізації цілей інноваційної діяльності підприємств [7], можливості використання цих ресурсів [8; 9].

Так, Л.І. Федулова дає наступне визначення «міра готовності організації виконати завдання, що забезпечують досягнення поставленої інноваційної мети, тобто міра готовності до реалізації проекту чи програми інноваційних стратегічних змін» [10].

Краснокутська Н.І. виділяє прихований і наявний потенціал в економічному потенціалі [11].

Верба В.А. та Новиков І.В. визначають інноваційний потенціал як сукупність інноваційних ресурсів, що перебувають у взаємозв'язку, і чинників (процедур), які створюють необхідні умови для оптимального використання таких ресурсів з метою досягнення відповідних орієнтирів інноваційної діяльності та підвищення конкурентоспроможності підприємства у цілому [12].

Войнаренко М.П., Скалюк Р.В. характеризують як «деяка критична маса ресурсів господарюючого суб'єкта (інтелектуальних, науково-дослідних, інформаційних і т.д.), необхідна та достатня для його оптимального розвитку на основі постійного пошуку і використання нових сфер і способів реалізації ринкових можливостей, які відкриваються перед ним, що пов'язано з модифікацією існуючих і формуванням нових ринків збуту» [13].

Захарченко В.І., Корсікова Н.М., Меркулов М.М. визначають як «сукупність ресурсів, які безпосередньо беруть участь в інноваційному процесі, перебувають у взаємозв'язку, і факторів, що створюють необхідні умови для ефективного використання цих ресурсів з метою досягнення відповідних орієнтирів інноваційної діяльності і підвищення конкурентоспроможності підприємства в цілому» [14].

Чабан В.Г. характеризує інноваційний потенціал підприємства як наявні та приховані можливості залучення та використання ресурсів, спрямованих на сприйняття, впровадження нововведень, які можуть бути залучені для досягнення цілей економічних суб'єктів [15].

Отже, інноваційний потенціал підприємства можна трактувати як інтегральну сукупність взаємопов'язаних у певних соціально-економічних формах ресурсів, яка характеризує можливість (здатність) підприємства під дією зовнішніх і внутрішніх факторів створювати й ефективно впроваджувати інновації з метою досягнення інноваційних стратегічних змін, підвищення економічної ефективності та конкурентоспроможності підприємства [4].

Враховуючи той факт, що «інноваційний потенціал підприємства» трактують по-різному, то для уточнення значення цієї категорії на сучасному етапі розвитку світової економіки, узагальнено можна виділити наступні елементи, що формують його структуру:

- ресурсний блок – комплекс матеріально-технічних, фінансових, інформаційних, трудових ресурсів;
- управлінський блок – система управління і стиль управління та загальне керівництво підприємством;

- функціональний блок – перетворення ресурсів і управління в продукти та послуги в процесі трудової діяльності персоналу підприємства.

- організаційний блок – технологія процесів за всіма функціями та проектами, організаційна структура, організаційна культура;

- внутрішні фактори або можливості, які має підприємство для здійснення інноваційної діяльності (можливості використання тих чи інших ресурсів підприємства в інноваційній діяльності): організація виробництва, технічний стан обладнання, започаткування науково-технічних розробок, інформаційне забезпечення інноваційних розробок, випуск дослідної партії, участь у виставках, реалізація продукції, пошук можливостей постановки продукції на виробництво, сертифікація продукції, вивчення ринку (маркетинг), пошук інвесторів, експертиза проектів, вирішення питань щодо захисту інтелектуальної власності в Україні, патентний пошук і патентування за кордоном.

- зовнішні фактори – ті умови, які підприємці, як правило, не в змозі змінити, але повинні їх прогнозувати та враховувати, бо вони істотно впливають на стан справ: попит на продукцію внутрішнім ринком, податки, фінансування, кредититування, стандартизація і сертифікація, відносини з великими підприємствами і замовниками, поставки матеріалів і комплектуючих, наявність державного замовлення, потреба закордонного ринку, авторське супроводження проектів, захист інтелектуальної власності, ринок патентів і послуг, страхування ризиків [16].

Розкриття інноваційного потенціалу на кожному підприємстві наштовхується на подолання зовнішніх та внутрішніх бар'єрів.

Зовнішні бар'єри можна охарактеризувати як інноваційний клімат. Інноваційний клімат можна розглядати як всі фактори зовнішнього середовища, що впливають на інноваційний потенціал підприємства, а саме [17]: можливості для виробництва нових або поліпшених видів продукції або послуг, для розробки нових методів управління (управлінські інновації), для зміни соціальних відносин на підприємстві (кадрові інновації), законодавча база, низька ставка рефінансування, пільгове оподаткування, можливості для створення нових механізмів просування продукції на ринок (ринкові інновації), придбання ноу-хау, патентів; практика комерціалізації технологій, взаємодія влади й бізнесу тощо.

Вплив внутрішніх факторів на процеси управління інноваційною діяльністю та інноваційний потенціал підприємств значно залежить від інноваційної культури самої організації [18].

Аналізуючи вищевикладене, слід зазначити, що інноваційний потенціал підприємства – сукупність процесів, пов'язаних із здійсненням інноваційної діяльності в поточному й стратегічному періодах, що вимагають залучення як традиційних ресурсів, так і інноваційних, які використовуються для забезпечення інноваційного шляху розвитку підприємства, у результаті чого створюється система нововведень

або окремі інновації різного рівня. інноваційної культури самої організації [19].

Відповідно, така сукупність процесів вимагає контролю та управління ними. У сучасних умовах набули широкого використання три основних методологічних підходи до управління: процесний, системний і ситуаційний [20].

Системний підхід передбачає використання принципу системності, тобто дослідження інноваційного потенціалу як сукупності взаємозв'язаних елементів, що функціонують як єдине ціле, в умовах впливу факторів зовнішнього середовища.

Процесний підхід вказує на те, що необхідно акцентувати увагу передусім на послідовності дій, спрямованих на досягнення мети й системи цілей управління інноваційним потенціалом підприємства. При цьому сам процес управління інноваційним потенціалом підприємства повинен представлятися у вигляді сукупності взаємозв'язаних функцій – організації, планування, мотивації та контролю, які забезпечуватимуть досягнення мети й системи цілей управління інноваційним потенціалом суб'єкта господарювання за рахунок впливу суб'єкта управління на об'єкт наявними методами управління.

Процесний підхід передбачає використання функції планування, яка повинна являти собою насамперед обґрунтування цілей створення і реалізації інноваційного потенціалу як тактичного, так

і стратегічного характеру. До стратегічних цілей управління інноваційним потенціалом слід перш за все віднести забезпечення інноваційного розвитку суб'єктів господарювання, оскільки впровадження нововведень сприятиме зміцненню положення підприємства в умовах конкурентної боротьби. Система тактичних цілей повинна повною мірою відповідати поставленій меті [19].

Висновки. Впровадження і використання інновацій та загальна інноваційна діяльність являється запорукою підвищення конкурентоспроможності як окремого підприємства, так і цілої країни загалом. Інноваційно спрямований характер управління підприємством є одним із найважливіших засобів покращення ефективності функціонування господарських систем, підвищення продуктивності праці, і як результат – поліпшення якості життя населення. Відповідно, кожне підприємство повинно ставати на такий шлях розвитку. При цьому, важливого значення набуває ефективне управління інноваційним потенціалом, яке забезпечить досягнення поставлених цілей підприємства та планових фінансово-виробничих показників.

Подальші дослідження мають спрямовуватися на вдосконалення системи управління інноваційним потенціалом підприємства та визначення інтегрального показника оцінки ефективності використання інноваційного потенціалу.

Література:

1. Брайан Т. Управление научно-техническими нововведениями / Т. Брайан; сокр. пер. с англ. А. Г. Медведева. – М.: Экономика, 1989. – С. 32-49.
2. Федулова Л. І. Інноваційна економіка: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. І. Федулова. – К.: Либідь, 2006. – С. 39.
3. Буковецька Ю. І. Сучасні підходи до визначення сутності та класифікації інновацій / Ю. І. Буковецька // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 17. – № 1. – С. 32-37.
4. Сидорчук І. П. Сутність, структура та особливості оцінювання інноваційного потенціалу промислового підприємства / І. П. Сидорчук // Економіка і регіон. – 2014. – № 2(45). – С. 97-101.
5. Захарченко В. І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки: навч. посіб. / В. І. Захарченко, Н. М. Корсікова, М. М. Меркулов – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.
6. Войнаренко М. П. Інноваційний потенціал промислових підприємств: сутність, структура, особливості оцінки та перспективи розвитку / М. П. Войнаренко, Р. В. Скалюк // Вісник Хмельницького національного університету. Екон. науки. – 2008. – № 1(2). – С. 7-12.
7. Чабан В. Г. Інноваційний потенціал підприємства та його оцінка / В. Г. Чабан // Фінанси України. – 2006. – № 5. – С. 142-148.
8. Радзівіло І. В. Механізм формування інноваційного потенціалу промислового підприємства: структурізація та ідентифікація елементів [Електронний ресурс] / І. В. Радзівіло // Електронне фахове видання «Ефективна економіка». – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1295>
9. Стадник В. В. Інноваційний менеджмент: навч. посібник для студ. вищ. навч. закладів / В. В. Стадник, М. А. Йохна. – Київ: Академвидав, 2006. – 464 с.
10. Федулова, Л. І. Інноваційна економіка: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / Л. І. Федулова. – К.: Либідь, 2006. – С. 39.
11. Краснокутська Н. В. Інноваційний менеджмент: Навч. посібник / Н. В. Краснокутська. – К.: КНЕУ, 2003. – 504 с.
12. Верба В. А. Методичні рекомендації з оцінки інноваційного потенціалу підприємства / В. А. Верба, І. В. Новікова // Проблеми науки. – 2003. – № 4. – С. 22.
13. Войнаренко М. П. Інноваційний потенціал промислових підприємств: сутність, структура, особливості оцінки та перспективи розвитку / М. П. Войнаренко, Р. В. Скалюк // Вісник Хмельницького національного університету. Екон. науки. – 2008. – № 1(2). – С. 7-12.
14. Захарченко В. І. Інноваційний менеджмент: теорія і практика в умовах трансформації економіки: навч. посіб. / В. І. Захарченко, Н. М. Корсікова, М. М. Меркулов. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 448 с.
15. Чабан В. Г. Складові інноваційної інфраструктури: венчурний капітал / В. Г. Чабан // Фінанси України. – 2004. – № 4. – С. 39.
16. Левченко Ю. Г. Сутність та складові інноваційного потенціалу підприємства / Ю. Г. Левченко // Наукові праці НУХТ. – 2012. – № 43. – С. 57-61.
17. Андрианов Д. С. Сущность и структура инновационного потенциала организации [Электронный ресурс] / Д. С. Андрианов // Академия управления «ТИСБИ». – Режим доступа: <http://www.tisbi.ru/science/vestnik/2006/issue4/Econom3.html>
18. Богма О. С. Сутність інноваційного потенціалу / О. С. Богма // Вісник Запорізького національного університету. Економічні науки. – 2011. – № 1. – С. 12-15.
19. Шилова О. Ю. Інноваційний потенціал підприємства: сутність і механізм управління / Шилова О. Ю., Чермошенцева Є. С. // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 1. – С. 220-227.

20. Лепа Р. Н. Анализ методологических подходов к управлению и принятию решений на предприятии / Р. Н. Лепа // Наукові праці Донецького національного технічного університету. Серія: економічна. – 2005. – Вип. 100-1. – С. 77-84.

21. Betz F. Managing Technology: Competing Through New Ventures, Innovation and Corporate Research / F. Betz. – N. J.: Prentice Hall, 1987.

22. Dodgson M. Effective Innovation Policy: A New Approach / M. Dodgson, J. Bessant. – Boston: International Thomson Business Press, 1996.

23. Schumpeter J. A. The Theory of Economic Development: An Inquiry into Profits, Capital, Credit, Interest and the Business Cycle / J. A. Schumpeter. – N. J.: Transaction Publ., 2008. – P. 89.

ИННОВАЦИОННЫЙ ПОТЕНЦИАЛ КАК НЕОТЪЕМЛЕМАЯ ЧАСТЬ УСПЕШНОГО РАЗВИТИЯ КОМПАНИИ

Беловодская Е.А.

*кандидат экономических наук,
доцент кафедры маркетинга и управления инновационной деятельностью
Сумского государственного университета*

Кириченко Т.В.

*аспирант кафедры маркетинга
и управления инновационной деятельностью
Сумского государственного университета*

В статье рассмотрены подходы к определению сущности понятия «инновация» и «инновационный потенциал». Охарактеризованы основные структурные блоки в соответствии с которыми определяют составляющие элементы инновационного потенциала. Определены внешние и внутренние барьеры влияния на инновационный потенциал предприятия. Также рассмотрены основные методологические подходы к управлению инновационным потенциалом. Определено, что внедрение и использование инноваций и общая инновационная деятельность является залогом повышения конкурентоспособности как самого предприятия, так и всей страны в целом, и соответственно весомым фактором для достижения плановых показателей производственно-сбытовой и финансовой политики.

Ключевые слова: инновация, инновационный потенциал, структура инновационного потенциала, внешние и внутренние барьеры влияния, управления инновационным потенциалом.

INNOVATIVE POTENTIAL AS AN INTEGRATED PART OF SUCCESSFUL DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE

Bilovodska O.A.

*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of the Department of Marketing and MIA
Sumy State University*

Kyrychenko T.V.

*PhD Student of the Department of Marketing and MIA
Sumy State University*

The article deals with approaches to the definition of the essence of the concept of «innovation» and «innovation potential». The main structural blocks according to which the components of the innovation potential are determined. The external and internal barriers of influence on the innovative potential of the enterprise are determined. The main methodological approaches to management of innovation potential are also considered. It has been found that the introduction and use of innovations and general innovation activity is the key to increasing the competitiveness of both the company itself and the whole country as a whole and, accordingly, a significant factor for achieving the planned indicators of production and marketing and financial policy.

Keywords: innovation, innovative potential, structure of innovation potential, external and internal barriers of influence, management of innovative potential.